

Daniel: probleme de bază

Gordon J. Wenham

[p.49]

Există o mare prăpastie între modul simplu conservator de a vedea cartea lui Daniel și înțelegerea liberală a cărții. Una susține că relatările ei vorbesc despre evenimente reale prin care a fost demonstrată puterea lui Dumnezeu și despre profeții reale ce înfățișează cunoștința Sa despre viitor; cealaltă că relatările sunt parabole, probabil cu miez istoric și că profețiile sunt interpretări largi ale istoriei trecute. Conservatorii cred că cartea a fost scrisă de un Daniel real care a trăit în secolul șase a.Hr., liberalii cred că de un autor anonim care a folosit pseudonimul Daniel. În interpretarea acestei cărți cele două tabere au păreri diferite asupra mai multor probleme: cea mai importantă fiind identitatea celor 4 regate din capitolele 2 și 7. Ultimul regat (i.e. picioarele de lut ale chipului, 2:41sq; a piatra fiară, 7:19sq) reprezintă

[p.50]

imperiul grec fondat de Alexandru (părerea liberală) sau Imperiul Roman (părerea tradițională)?

Articolele lui Gurney și Goldingay reprezintă încercări de a crea o punte între conservatorismul naiv și scepticismul liberal. Gurney susține că al patrulea regat este într-adevăr Grecia, dar că această carte a lui Daniel a fost scrisă în secolul al șaselea și este prin urmare profeție predictivă. Goldingay admite virtual întreaga poziție liberală, dar neagă că acest lucru afectează credința în inspirația sau canonicitatea cărții. Cât de mult reușesc ei?

Problemele privind cartea lui Daniel sunt cu siguranță mai complexe decât realizează neinițiatul și ar fi de ajutor să așezăm propunerile Gurney/Goldingay într-un context mai larg. Care sunt argumentele pentru o datare în secolul șase și care pentru o datare în secolul doi? Și care sunt problemele cu fiecare concepție?

Argumente în favoarea datării în secolul șase

1) *Pretenția cărții de a fi profeție predictivă.* Acest lucru e subliniat în mai multe rânduri (2:29sq; 4:24, comp. 31sq; 5:24-30; capitolele 7-12). Lui Daniel i se spune de mai multe ori să scrie viziunile și să le pecetluiască (8:26; 12:4,9). Acest vechi obicei al profeților era menit să dovedească publicului sceptic că într-adevăr Dumnezeu a vorbit prin profet. Când mai târziu se întâmpla ceva, erau verificate scrierile profetice sigilate pentru a vedea ceea ce profetul spusese mai dinainte. Dacă scrierea lui se dovedea exactă însemna că fusese inspirat (Is 8:16; 29:11; 30:8; Ier 30:2; 32:14; 36; Avac 2:2sq; cf. Deut 18:22). Daniel compară în mod explicit lucrarea sa cu cea a lui Ieremia (9:2sq).

2) *Pretenția cărții că personajul principal și autorul au trăit în secolul șase a.Hr.* Daniel a fost contemporan cu Nabucodonosor (605-562), Belșatar (556-539) și Cyrus (539-530) (2:1; 5:1; 10:1 etc.)

3) *Cunoașterea autorului a istoriei babiloniene este neegalată de autorii ulteriori.* Dougherty a scris: "*capitolul 5 din cartea lui Daniel se află pe același loc cu literatura cuneiformă din punct de vedere al acurateței...* Informația totală găsită în toate documentele disponibile fixate

cronologic după secolul șase a.Hr... nu ar fi putut oferi materialul necesar pentru cadrul istoric al capitolului cinci din Daniel"¹.

Probleme cu datarea în secolul șase

1) *Limba*. În ciuda părerii sale celebre citate de Goldingay, S. R. Driver a acceptat că mărturia lingvistică nu obligă pe nimeni în mod absolut să accepte o dată târzie pentru Daniel². Studiul lui K. A. Kitchen³, susținut de cunoscutul cercetător aramaic E. Y. Kutscher⁴, a dat definitiv la o parte argumentul lingvistic.

2) *Inadvertențe istorice*. De exemplu, Șadrac, Meșac și Abed-Nego se presupunea că erau nume babiloniene (1:7), dar nicio etimologie potrivită nu a putut fi sugerată. Dar acum a fost oferită o explicație mulțumitoare⁵.

O altă problemă este că niciun text contemporan nu spune nimic despre Darius medul domnind ca rege în Babilon (5:31; 9:1; 11:1). Au fost făcute mai multe sugestii: două sunt oarecum plauzibile. Una este că Darius e un nume alternativ pentru Gubaru, guvernatorul Babilonului numit de Cyrus⁶. Alta este că Darius este un nume alternativ chiar pentru Cyrus (cf. 6:29)⁷. Niciuna nu pare mulțumitoare și acesta e unul din punctele slabe în concepția conservatoare.

3) *Caracterul apocaliptic al cărții lui Daniel*. S-a susținut că din moment ce majoritatea scrierilor apocaliptice datează începând cu secolul 2 a.Hr, Daniel ar trebui datată și ea atunci. Acest lucru nu urmează în mod necesar. În primul rând, Daniel nu e pur apocaliptică. În al doilea rând, stilul apocaliptic ar putea fi parțial inspirat de Daniel și prin urmare celelalte scrieri ar putea fi ulterioare cărții noastre. În al treilea rând, unele pasaje din Vechiul Testament, ex. Isaia 25-27 și Zaharia 9sq, au caracteristici apocaliptice, dar cu greu pot fi datate atât de târziu ca secolul 2.

4) *Daniel 11*. Versetele 21-39 descriu cariera lui Antioh Epifanes în oarecare detaliu, dar versetele următoare (40-45) apar mai puțin exacte. De aceea se susține că capitolul 11 a fost scris în timpul vieții lui Antioh. Până la versetul 39 avem narațiune istorică retrospectivă, dar versetele de închidere sunt profeție neîmplinită.

Acesta este argumentul cel mai grăitor împotriva unei datări în secolul șase. Dar acest lucru se bazează pe presupunerea că în versetul 39 se vorbește despre aceeași persoană ca și în versetul 40 și că nu există nicio schimbare a personajelor (cum există între 11:2 și 11:3, unde e presupusă o lipsă de vreo 130 de ani, între Xerxes și Alexandru). Gurney crede că versetele 40sq se referă la acțiunile romanilor în Orient.

[p. 51]

¹ R. P. Dougherty, *Nabonidus and Belshazzar* (New Haven: Yale, 1992), pp. 199sq

² S. R. Driver, *Introduction to the Literature of OT*⁹ (London: T. and T. Clark, 1913), p. 509

³ K. A. Kitchen, "The Aramaic of Daniel" în *Notes on Some Problems in the Book of Daniel*, ed. D. J. Wiseman (London, Tyndale Press, 1965), pp. 31-79.

[On-line la http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/daniel_kitchen.pdf]

⁴ E. Y. Kutscher, *Current Trends in Linguistics* 6 (1970), pp. 399-403)

⁵ Vezi A. R. Millard, "Daniel 1-6 și istoria", *Evangelical Quarterly*, în curând.

⁶ J. C. Whitcomb, *Darius the Mede*² (Presbyterian and Reformed, 1974)

⁷ D. J. Wiseman, *Notes on Some Problems in the Book of Daniel*, pp. 9-18.

[On-line la http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/daniel_wiseman.pdf]

Exegeții tradiționali cred că aceste versete trebuie legate de capitolul 12 și prin urmare se referă la vremurile din urmă. Se pare că nu există destulă informație în aceste versete pentru a decide între diferitele propuneri.

Argumente în favoarea datării în secolul doi

Acestea au fost deja expuse elocvent de John Goldingay, așadar nu este necesar să le enunțăm din nou în detaliu. Mai mult, unele din dificultățile privind datarea în secolul șase servesc ca argumente în favoarea datării în secolul doi și invers, argumentele în favoarea unei origini în secolul șase sunt obiecții la datarea în secolul doi. Din nou, voi alege 3 argumente pentru și 4 împotriva datării în secolul 2.

1) *Accentul pe perioada greacă în profeții.* Toți sunt de acord că faptele lui Alexandru și ale succesorilor săi sunt descrise destul de complet în capitolele 8 și 11, dar că romanii nu sunt discutați în detaliu decât dacă al patrulea regat se referă la ei. Proeminența grecilor a fost explicată de Gurney. Imperiul grec a fost adevăratul precursor al venirii lui Hristos: imperiul roman a fost contemporan cu această venire. Acceptarea viziunii grecești împreună cu o datare în secolul șase nu e o concepție nouă; a fost păstrată de diverși creștini conservatori, inclusiv teologii din Westminster, cu mult înainte să devină caracteristica ortodoxiei liberale.

2) *Epoca macabeilor este idealul Sitz im Leben pentru Daniel.* Cartea e menită să încurajeze oamenii să rămână credincioși legii chiar și când sunt persecutați. Puțini s-ar îndoi că Daniel s-a dovedit foarte populară în timpurile macabeilor, pentru că înregistrează câteva remarcabile salvări din fața oprimării. Nu este totuși clar dacă vrea ca poporul să ridice armele împotriva conducătorilor fără Dumnezeu așa cum au făcut Macabeii: Daniel și tovarășii săi par să fie dizidenți pasivi, nu luptători pentru libertate. Din acest motiv von Rad⁸ a susținut că Daniel a fost scrisă de opozanții Macabeilor, nu de susținătorii lor. Ne putem întreba dacă Daniel ar fi oferit multă liniștire celor ce sufereau în urma urgiei lui Antioh, dacă nu ar fi fost considerată ca fiind veche și autentică. O carte cu parabole noi ar fi avut mai puțină convingere.

3) *Profețiile nu sunt de durată.* Acest lucru e în general adevărat, dar nu e o regulă universală. Chiar dacă cele mai multe învățături profetice se ocupă într-adevăr de situația imediată privind poporul lui Dumnezeu, viziunile cu bătaie lungă nu sunt excluse. Altfel profețiile lui Isaia despre nașterea și preoția lui Hristos sau chiar și remarcile Domnului nostru despre a doua Sa venire ar trebui explicate foarte serios.

Dificultățile datării în secolul doi

1) *Antioh Epifanes istoric nu era ca Nabucodonosor și Darius descriși în cartea lui Daniel.* Deși ca urmare a datării în secolul doi aceste personaje ar trebui să reflecte caracterul marelui persecutor Antioh. În timp ce Antioh a încercat deliberat să distrugă din rădăcină religia iudaică, Nabucodonosor și Darius i-au persecutat pe evreii credincioși doar din când în când și amândoi s-au căit când și-au descoperit greșelile (a se vedea capitolele 2, 3 și 6). Cu toate acestea probabil autorul cărții a fost mai sangvinic în legătură cu salvarea lui Antioh decât reiese din profețiile sale.

2) *Definitivarea canonului.* Un studiu recent⁹ a concluzionat că canonul Vechiului Testament a fost închis în timpurile macabeilor, nu la sfârșitul primului secol p.Hr. cum se afirmă deseori. Dacă această părere câștigă acceptul savanților, va fi cu atât mai greu să se explice cum cartea lui Daniel a fost acceptată în canon dacă a fost scrisă în secolul 2 a.Hr. E de mirare

⁸ G. von Rad, *Old Testament Theology* II (Edinburgh: Oliver and Boyd, 1965), p. 315

⁹ S. Z. Leiman, *The Canonization of the Hebrew Scriptures* (Hamden: Archon Books, 1976)

ca o presupus anonimă scriere să fie acceptată ca scriptură sfântă în general; e neașteptat să fi fost acceptată ca scriptură imediat după apariție, când lumea cel puțin și-ar fi dat seama de noutatea sa.

3) *Profeția celor 70 de săptămâni (9:24-27)*. E imposibil să înghesuim 490 de ani între decretul lui Cyrus (583 a.Hr.) și epoca macabeică, cca. 170 a.Hr. Interpreții mesianici susțin că dacă este luat ca punct de pornire decretul lui Artaxerxes din Ezra 7 (458 a.Hr.), această profeție oferă o dată exactă pentru crucificarea lui Hristos, cca. 32. p.Hr. Dar mult mai probabil 490 e un număr simbolic, egal cu 10 jubilee (Lev 25).

4) *Teologie și pseudonimitate*. Goldingay argumentează că pseudonimitatea nu e incompatibilă cu inspirația. Teologii conservatori ar putea accepta acest lucru dacă s-ar dovedi că lucrarea pseudonimă era o convenție acceptată care nu-și înșela niciunul din cititorii originali. Ceea ce mă îngrijorează pe mine nu este presupusa pseudonimitate, ci pretenția că Dumnezeu lui Daniel, spre deosebire de zeii Babilonului, cunoaște și descoperă viitorul (2:27sq). Ideea că Dumnezeu vestește scopurile sale viitoare slujitorilor Săi se găsește în inima teologiei acestei cărți. Dacă, totuși, Daniel este o lucrare din secolul doi, una din temele sale centrale este discreditată și s-ar putea argumenta că Daniel ar trebui să fie relegată de Apocrife și să nu păstreze statut canonic întreg ca parte din scriptura Vechiului Testament.

[p.52]

Concluzii

Un scurt sumar nu poate face dreptate complexității problemelor asociate cu cartea lui Daniel. Dacă aceste articole au subliniat unele dintre ele și i-au oprit pe conservatori ca și pe liberali să-și apere teoriile dragi cu dogmatism nejustificat, atunci și-au împlinit scopul. Sunt un memento că în multe direcții rezultatele "asigurate" ale criticismului trebuie regândite. În formularea părerilor sale critice savantul biblic trebuie să trateze cu egală seriozitate pretențiile explicite ale scrierilor biblice (ex. când spun ele că au fost scrise) și indicațiile implicite ale unei date diferite (ex. imprecizii istorice sau cuvinte ulterioare). Conservatorii naivi acordă atenție doar primei și uită de datele implicite, în timp ce liberalii naivi desconsideră spusele explicite ale scrierilor biblice și își bazează teoriile doar pe indicațiile implicite. Cei care cred că toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu ar trebui să asculte atât ce spune Scriptura despre compunerea ei cât și ce doar implică ea despre originea ei¹⁰.

Translated by / Tradus de Vlad Stângu

This is an unofficial translation which has not been checked by the author of the article. It is offered in order to allow non-English readers access to the material. In case of difficulty please refer to the original article:

http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/daniel_wenham.pdf

¹⁰ Am discutat implicațiile teologice ale studierii critice în "History and the Old Testament" în *History, Criticism and Faith*, ed. C. Brown (ce va fi publicat în curând la IVP).